

**Міжнародний гуманітарний університет
Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ**

Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
викладач кафедри педагогіки та психології, директор Одеського ІРЦ №5 Герєга Світлана Олександрівна	067-489-82-03	ircod5@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

На сьогодні у зв'язку з посиленням інтеграційних процесів в освіті актуалізується необхідність посилити у підготовці майбутніх психологів знання про труднощі, особливості навчання дітей з ненормативним психічним розвитком, оволодіння прийомами комплексної допомоги їм. Центром вивчення спеціальної психології є діти та підлітки з різними відхиленнями у соматичному, психомоторному, сенсорному, інтелектуальному особистісно-соціальному розвитку, які мають особливі освітні проблеми. Відтак, ці знання є базою для створення умов для оптимальної соціально-психологічної адаптації, професійного самовизначення таких дітей.

Метою навчальної дисципліни «Спеціальна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про причини, типологію та особливості психосоціального і вікового розвитку дітей з органічними або функціональними порушеннями, що ускладнюють їхню соціально-психологічну адаптацію, інтеграцію в освітнє середовище та подальше професійне самовизначення. Водночас передбачається розвиток умінь виявляти, попереджати та коригувати невідповідність між освітнім процесом і розвитком дітей з психофізичними порушеннями,

сприяти формуванню компенсаторних механізмів їхньої психіки, а також забезпечувати психологічну підтримку для батьків і педагогів.

Передумови для вивчення дисципліни – знання із таких дисциплін як-от: «Вікова та педагогічна психологія», «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Психологія інклюзивного супроводу», «Основи психіатрії»

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Спеціальна психологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК12. Здатність здійснювати та реалізовувати заходи у сфері психологічної реабілітації.

Навчальна дисципліна «Спеціальна психологія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР19. Демонструвати навички планування та здійснення заходів психологічної реабілітації для осіб, які її потребують.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною:

Знання:

- розуміння теоретичних основ спеціальної психології, її предмета, завдань і методів;
- знання основних типів порушень психофізичного розвитку у дітей, їх класифікації та психологічних особливостей;

- знання вікових та індивідуально-психологічних характеристик дітей з особливими освітніми потребами;
- знання механізмів психічної компенсації, адаптації та соціалізації дітей з порушеннями розвитку;
- ознайомлення з сучасними підходами до психокорекції, реабілітації та супроводу дітей із психофізичними порушеннями;
- розуміння ролі міждисциплінарної взаємодії у процесі допомоги дитині з особливими потребами.

Уміння:

- розпізнавати психологічні особливості дітей з різними типами порушень психофізичного розвитку;
- аналізувати індивідуальні потреби таких дітей у навчально-виховному процесі;
- застосовувати знання для виявлення труднощів адаптації, навчання та соціалізації дітей із порушеннями розвитку;
- підбирати та використовувати психодіагностичні методики, відповідно до типу порушень;
- планувати та реалізовувати заходи з психологічної підтримки та корекції;
- надавати психологічну допомогу батькам та педагогам, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами;
- сприяти формуванню у дітей з порушеннями розвитку компенсаторних стратегій і навичок адаптивної поведінки.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	14/6	28/6	78/108	3/5	6/9	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак.	сам. роб.		лекц.	прак.	сам. роб.
Тема 1. Предмет, завдання та методи спеціальної психології. Основні напрямки спеціальної психології	16	2	4	10	16	1	-	15

Тема 2. Психологічні особливості дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.	18	2	4	12	18	1	1	16
Тема 3. Психологія дітей з порушеннями слуху.	18	2	4	12	18	1	1	16
Тема 4. Психологія дітей з порушеннями зору.	18	2	4	12	18	1	1	16
Тема 5. Психологія дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.	16	2	4	10	16	1	1	14
Тема 6. Психологічні аспекти розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.	16	2	4	10	16	1	1	14
Тема 7. Основи психокорекційної та психореабілітаційної роботи з дітьми, які мають психофізичні порушення.	18	2	4	12	18	-	1	17
Усього годин	120	14	28	78	120	6	6	108
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Спеціальна психологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, презентацій тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет, завдання та методи спеціальної психології. Основні напрямки спеціальної психології Теоретичні запитання 1. Дайте визначення поняття «спеціальна психологія».	10	15

	2. Охарактеризуйте основні завдання спеціальної психології. 3. Визначте предмет спеціальної психології. 4. У чому полягає відмінність між загальною та спеціальною психологією? 5. Назвіть основні напрями досліджень у межах спеціальної психології. 6. Охарактеризуйте методи, що використовуються у спеціальній психології (спостереження, бесіда, експеримент, тестування тощо). 7. Які етичні принципи важливо враховувати під час психологічного дослідження осіб із порушеннями розвитку? Практичні завдання 1. Порівняйте методи дослідження в загальній і спеціальній психології. Заповніть таблицю: <table><tr><th>Метод</th><th>Загальна психологія</th><th>Спеціальна психологія</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table> 2. Розподіліть наведених осіб за основними напрямами спеціальної психології: - дитина з порушеннями слуху - особа з розумовою відсталістю - дитина з затримкою психічного розвитку - дитина з аутизмом - дитина з ДЦП (Напрями: сурдопсихологія, олігофренопсихологія, психопедагогіка, аутизмологія, нейропсихологія тощо). 3. Напишіть коротке есе на тему: «Роль спеціальної психології в сучасному освітньому просторі». 4. Підготуйте схему або інфографіку на тему: «Предмет, завдання, методи та напрями спеціальної психології».	Метод	Загальна психологія	Спеціальна психологія					
Метод	Загальна психологія	Спеціальна психологія							
2	Тема 2. Психологічні особливості дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Теоретичні запитання - Що таке інтелектуальний розвиток і як він проявляється у нормі? - Дайте визначення понять «розумова відсталість», «інтелектуальні порушення», «олігофренія». - Які основні причини виникнення інтелектуальних порушень у дітей? - Назвіть і коротко охарактеризуйте ступені розумової відсталості. - Охарактеризуйте особливості пізнавальної сфери дітей з інтелектуальними порушеннями. - Які порушення емоційно-вольової сфери спостерігаються у таких дітей? - У чому полягають особливості соціалізації та поведінки дітей з порушеннями інтелектуального розвитку?	12	16						

	Практичні завдання 1. Заповніть таблицю. Порівняйте основні характеристики дітей із нормальною психікою та дітей з порушенням інтелектуального розвитку: <table><tr><th>Психологічна характеристика</th><th>Норма</th><th>Інтелектуальні порушення</th></tr><tr><td>Мислення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Пам'ять</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Увага</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Мовлення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Емоції та воля</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Ситуаційне завдання. Уявіть, що ви психолог у школі. До вас звертається вчитель із проханням допомогти адаптувати учня з легкою розумовою відсталістю. Опишіть ваші дії: - які методи обстеження застосуєте; - як побудуєте взаємодію з учнем, батьками та педагогами; - які рекомендації надасте вчителю. 3. Напишіть есе на тему: <i>«Психолог в освітньому середовищі: підтримка дітей з інтелектуальними порушеннями»</i>. 4. Створіть інформаційний буклет або презентацію для вчителів: <i>«Як ефективно взаємодіяти з учнем, який має розумову відсталість»</i>.	Психологічна характеристика	Норма	Інтелектуальні порушення	Мислення			Пам'ять			Увага			Мовлення			Емоції та воля				
Психологічна характеристика	Норма	Інтелектуальні порушення																			
Мислення																					
Пам'ять																					
Увага																					
Мовлення																					
Емоції та воля																					
3	Тема 3. Психологія дітей з порушеннями слуху. Теоретичні запитання 1. Дайте визначення понять <i>«порушення слуху»</i>, <i>«глухота»</i>, <i>«приглухуватість»</i>. 2. Які є основні причини виникнення слухових порушень у дітей? 3. Охарактеризуйте класифікацію слухових порушень за ступенем втрати слуху. 4. У чому полягають основні труднощі розвитку мовлення у дітей із порушеннями слуху? 5. Які особливості спостерігаються у пізнавальній діяльності таких дітей? 6. Як порушення слуху впливають на соціалізацію та емоційно-вольову сферу дитини? 7. Які методи компенсації слухових порушень застосовуються в психологічній практиці? Практичні завдання 1. Порівняйте особливості дітей із нормальним слухом та дітей із глухотою:	12	16																		

	<table><tr><th>Психологічна сфера</th><th>Діти з нормальним слухом</th><th>Діти з порушенням слуху</th></tr><tr><td>Мовлення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Мислення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Пам'ять</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Увага</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Емоційно-вольова сфера</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Ситуаційне завдання. Уявіть, що ви шкільний психолог. До вас звертається вчитель із запитом на допомогу в роботі з дитиною з приглухуватістю. Складіть рекомендації щодо: - налагодження комунікації з дитиною; - підтримки її емоційного стану; - адаптації навчального матеріалу. 3. Напишіть есе на тему: <i>«Психологічні ресурси дитини з порушенням слуху: як допомогти реалізувати потенціал»</i>. 4. Підготуйте коротку пам'ятку для педагогів: <i>«Як працювати з дитиною з порушенням слуху в інклюзивному класі»</i>. 5. Створіть схему або інфографіку: <i>«Психологічні особливості дітей із порушенням слуху та шляхи корекційної допомоги»</i>.	Психологічна сфера	Діти з нормальним слухом	Діти з порушенням слуху	Мовлення			Мислення			Пам'ять			Увага			Емоційно-вольова сфера				
Психологічна сфера	Діти з нормальним слухом	Діти з порушенням слуху																			
Мовлення																					
Мислення																					
Пам'ять																					
Увага																					
Емоційно-вольова сфера																					
4	Тема 4. Психологія дітей з порушеннями зору. Теоретичні запитання 1. Що розуміється під поняттям <i>«порушення зору»</i>? Яка існує класифікація порушень зору за ступенем втрати? 2. Назвіть основні причини виникнення порушень зору у дітей. 3. Які особливості розвитку пізнавальної сфери у дітей із порушеннями зору? 4. Як зорові порушення впливають на формування образу <i>«Я»</i> дитини? 5. Опишіть особливості просторового орієнтування дітей з тотальною сліпотою. 6. Які труднощі у соціалізації характерні для дітей із порушенням зору? 7. Які методи компенсації сенсорного дефіциту застосовуються в психологічній роботі з дітьми? Практичні завдання 1. Порівняйте психологічні характеристики дітей із нормальною зоровою функцією та дітей з порушенням зору:	12	16																		

	<table><tr><th>Психологічна характеристика</th><th>Норма</th><th>Порушення зору</th></tr><tr><td>Сприйняття</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Пам'ять</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Увага</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Мислення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Емоційна сфера</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Соціальна поведінка</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Ситуаційне завдання. Ви працюєте шкільним психологом. До вас звертаються батьки дитини з вадами зору, яка відмовляється брати участь у спільних іграх із однолітками. 3. Проаналізуйте можливі причини такої поведінки. 4. Опишіть стратегії допомоги дитині та шляхи налагодження соціальної взаємодії. 5. Напишіть есе на тему: «Соціально-психологічна підтримка дитини з порушенням зору в умовах інклюзивного навчання». 6. Створіть буклет або постер: «Психологічні особливості дітей з порушеннями зору: поради для педагогів». 7. Намалюйте схему або інфографіку: «Шляхи розвитку компенсаторних механізмів у незрячих дітей».	Психологічна характеристика	Норма	Порушення зору	Сприйняття			Пам'ять			Увага			Мислення			Емоційна сфера			Соціальна поведінка				
Психологічна характеристика	Норма	Порушення зору																						
Сприйняття																								
Пам'ять																								
Увага																								
Мислення																								
Емоційна сфера																								
Соціальна поведінка																								
5	Тема 5. Психологія дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Теоретичні запитання 1. Що таке порушення опорно-рухового апарату (ПОР)? Які основні причини їх виникнення у дітей? 2. Які психологічні наслідки порушень ОРА найчастіше спостерігаються в дітей? 3. У чому полягають особливості емоційного розвитку дітей із ПОР? 4. Які труднощі виникають у процесі соціалізації дітей із порушеннями опорно-рухового апарату? 5. Яким чином ПОР впливають на формування самооцінки та образу «Я» дитини? 6. Які види допомоги можуть бути надані психологом дітям із порушенням рухових функцій? 7. Визначте роль сім'ї та освітнього середовища у психічному розвитку дитини з ПОР. Практичні завдання 1. Заповніть таблицю, порівнюючи психосоціальні характеристики дітей без порушень і дітей із ПОР:	10	14																					

	<table><tr><th>Психологічна сфера</th><th>Діти без порушень</th><th>Діти з ПОР</th></tr><tr><td>Емоційний стан</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Соціальна активність</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Самооцінка</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Комунікативні навички</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Шкільна мотивація</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Кейс-аналіз. Прочитайте опис ситуації: 3. <i>"Хлопчик 10 років з діагнозом ДЦП навчається у звичайному класі. Часто замикається в собі, уникає активного спілкування з однолітками, проявляє емоційну нестійкість."</i> Завдання: Визначте психологічні труднощі, які переживає дитина. Запропонуйте варіанти психологічної підтримки в умовах школи. Складіть короткі рекомендації для батьків і вчителів. 4. Напишіть есе на тему: <i>«Життєві ресурси дитини з порушеннями опорно-рухового апарату: роль психолога у їх розкритті».</i> 5. Створіть інформаційний буклет або постер для педагогів: <i>«Як підтримати дитину з ПОР в освітньому процесі».</i> 6. Розробіть структуру тренінгового заняття: <i>«Формування позитивної самооцінки у дітей з порушенням ОРА».</i>	Психологічна сфера	Діти без порушень	Діти з ПОР	Емоційний стан			Соціальна активність			Самооцінка			Комунікативні навички			Шкільна мотивація				
Психологічна сфера	Діти без порушень	Діти з ПОР																			
Емоційний стан																					
Соціальна активність																					
Самооцінка																					
Комунікативні навички																					
Шкільна мотивація																					
6	Тема 6. Психологічні аспекти розвитку дітей із затримкою психічного розвитку. Теоретичні запитання 1. Дайте визначення поняття <i>«затримка психічного розвитку»</i>. Чим вона відрізняється від розумової відсталості? 2. Назвіть основні причини виникнення ЗПР. 3. Які існують форми затримки психічного розвитку? 4. Охарактеризуйте особливості пізнавальної сфери дітей із ЗПР. 5. У чому проявляються труднощі емоційно-вольового розвитку при ЗПР? 6. Як ЗПР впливає на міжособистісні стосунки дитини? 7. Які принципи варто враховувати при організації психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР? Практичні завдання 1. Порівняйте психологічні характеристики дітей із нормальним розвитком та дітей із ЗПР:	10	14																		

	<table><tr><th>Психологічна характеристика</th><th>Норма</th><th>ЗПР</th></tr><tr><td>Мислення</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Увага</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Пам'ять</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Емоційний стан</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Комунікативні навички</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Навчальна мотивація</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Кейс-аналіз. Ознайомтесь із ситуацією: "Дівчинка 8 років відстає у навчанні, не може зосередитися, швидко втомлюється, має слабку пам'ять, невпевнена в собі, конфлікти з однолітками." Завдання: Визначте можливі ознаки ЗПР. Сформулюйте психологічні труднощі дитини. Запропонуйте варіанти психокорекційної допомоги. 3. Напишіть есе на тему: «Соціально-психологічна адаптація дитини із затримкою психічного розвитку в освітньому середовищі». 4. Створіть схему або інфографіку: «Психологічні ознаки ЗПР та напрямки корекційної роботи».	Психологічна характеристика	Норма	ЗПР	Мислення			Увага			Пам'ять			Емоційний стан			Комунікативні навички			Навчальна мотивація				
Психологічна характеристика	Норма	ЗПР																						
Мислення																								
Увага																								
Пам'ять																								
Емоційний стан																								
Комунікативні навички																								
Навчальна мотивація																								
7	Тема 7. Основи психокорекційної та психореабілітаційної роботи з дітьми, які мають психофізичні порушення. Теоретичні запитання 1. Що таке психокорекція та чим вона відрізняється від психореабілітації? 2. Які основні завдання психокорекційної роботи з дітьми з психофізичними порушеннями? 3. Назвіть основні напрями психореабілітації в дитячому віці. 4. Які принципи слід враховувати під час планування корекційного втручання? 5. Охарактеризуйте основні методи психокорекційної роботи (ігрова терапія, арттерапія, казкотерапія, сенсорна стимуляція тощо). 6. Яку роль відіграє мультидисциплінарна команда у психореабілітації дитини? 7. Які етапи включає психокорекційний процес? Практичні завдання 1. Заповніть таблицю, порівнюючи психокорекцію та психореабілітацію:	12	17																					

	<table><tr><th>Критерій</th><th>Психокорекція</th><th>Психореабілітація</th></tr><tr><td>Мета</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Основні методи</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Тривалість впливу</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Орієнтація на результат</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Учасники процесу</td><td></td><td></td></tr></table> 2. Кейс-аналіз. <i>Опис: Хлопчик 7 років із затримкою психічного розвитку має труднощі в комунікації, не регулює поведінку, відчуває труднощі у груповій діяльності.</i> Завдання: Визначте напрямки психокорекційної роботи з дитиною. Запропонуйте мінімум три конкретні методи/вправи, які можна використати. Розробіть короткий план реабілітаційного супроводу. 3. Напишіть есе на тему: «Психологічна підтримка як ключовий компонент психореабілітації дітей з особливими потребами». 4. Створіть структуру програми короткотермінового психокорекційного курсу (5–6 занять) для певної категорії дітей (на вибір: діти з ЗПР, із РАС, із порушеннями слуху тощо).	Критерій	Психокорекція	Психореабілітація	Мета			Основні методи			Тривалість впливу			Орієнтація на результат			Учасники процесу				
Критерій	Психокорекція	Психореабілітація																			
Мета																					
Основні методи																					
Тривалість впливу																					
Орієнтація на результат																					
Учасники процесу																					
	Усього	78	108																		

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання	
	Для екзамену	Для заліку
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%	100%
підсумковий контроль	50%	

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, екзамен(залік)
--	--

Питання для заліку:

1. Предмет, завдання та методи спеціальної психології.
2. Відмінності між загальною та спеціальною психологією.
3. Основні напрями спеціальної психології.
4. Принципи роботи психолога з дітьми з порушеннями розвитку.
5. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими науками.
6. Класифікація форм розумової відсталості.
7. Особливості пізнавальної сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.
8. Емоційно-вольові особливості дітей з розумовою відсталістю.
9. Соціальна адаптація дітей з інтелектуальними порушеннями.
10. Роль корекційно-реабілітаційної роботи при інтелектуальних порушеннях.
11. Психологічні наслідки втрати слуху у дітей.
12. Вплив порушень слуху на розвиток мовлення та мислення.
13. Компенсаторні можливості дітей із порушенням слуху.
14. Особливості соціалізації дітей з глухотою та приглухуватістю.
15. Методика психологічної підтримки дитини з порушенням слуху.
16. Вплив порушень зору на пізнавальну діяльність.
17. Особливості просторового орієнтування незрячих дітей.
18. Психологічна адаптація дітей з вадами зору до навчання.
19. Соціально-емоційна сфера дітей з порушеннями зору.
20. Методи психолого-педагогічної допомоги дітям з порушеннями зору.
21. Психологічні наслідки порушень опорно-рухового апарату у дітей.
22. Самооцінка та комунікативна сфера дітей з ПОР.
23. Специфіка соціалізації дітей із порушеннями руху.
24. Особливості емоційної сфери дітей з порушеннями ОРА.
25. Психологічна допомога дітям із ДЦП.
26. Форми та причини ЗПР.
27. Відмінність ЗПР від інтелектуальної недостатності.
28. Психолого-педагогічна допомога дитині із ЗПР.
29. Особливості мотиваційної та емоційної сфер дітей із ЗПР.
30. Взаємодія з родиною дитини із затримкою психічного розвитку.

**8. ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ У
МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**
(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)

ЕКЗАМЕН

Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми тарозкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми тарозкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переводу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переводу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ЕКЗАМЕН (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- від 30 до 40 балів - студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 - 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

ЗАЛІК

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток

			оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	60
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	20
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	20
Разом балів за поточний контроль			100
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **залік** (максимум 100 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 60 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 12;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 20 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 20- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4.

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

9. КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Брембаті Ф., Доніні Р. Специфічні розлади розвитку дитини та процес навчання. Практичні рекомендації для батьків. К.2023.160 с.
2. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2016. 264 с.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. (Серія «Альма-матер»).
4. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
5. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ принт», 2020. 384 с
6. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. 356 с.
7. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепк. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 104 с.
8. Чепка О.В. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 104 с.

Додаткова:

1. Бондар В. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти. Дефектологія. 2023. №3. С.2-5.
2. Вавіна Л. Структура та корекційна спрямованість стандарту освіти для осіб з порушеннями зору (дошкільна та початкова ланка). Дефектологія. 2020. №3. С.2-6.
3. Гошовська Д., Ляшко Л. Психологічні особливості дітей з мовленнєвими порушеннями : теоретичний огляд досліджень. Психогенеза особистості: норма і девіація. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.86 – 91.
4. Гошовська Д., Смоліна К. Корекційна робота з дітьми із СДУГ. Психогенеза особистості: норма і девіація. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2022. С.107 – 110.
5. Дегтяренко Т. Попередження специфічних утруднень навчання грамоти дошкільниками з порушеннями зору. Дефектологія. 2023. №1. С.49-51

6. Мушкевич М. І. Психологічний супровід сімей, що мають проблемних дітей. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2020.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>